

travelbook

Cypr

Bezdroża

ERGO
HESTIA

Autor przewodnika: Peter Zralek

Aktualizacja: Dorota Magda

Redaktor prowadzący: Łukasz Karolewski

Redakcja: Małgorzata Przybyłowicz-Nowak

Korekta: Izabela Sieranc

Opracowanie kartograficzne: DAKA – Studio Graficzne

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

OSM (<http://www.openstreetmap.org>)

Redakcja techniczna: Miron Kokosiński

Skład: DAKA – Studio Graficzne, Łukasz Krzak

Projekt okładki: materiały graficzne zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji. Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?becyr4>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie IV

ISBN: 978-83-283-6284-0

Copyright © Helion, 2019

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKcje CYPRU	8
INFORMACJE PRAKTYCZNE	13
PRZED WYJAZDEM	15
Wybór czasu podróży	15
Źródła informacji	15
Mapy	15
Słowniki i rozmówki	16
Formalności	17
Przepisy celne	17
Ubezpieczenie	19
Zabezpieczenie medyczne	19
Co zabrać?	19
DOJAZD	20
Podróż samolotem	20
Podróż statkiem	21
Podróż samochodem	22
NA MIEJSCU	23
Komunikacja	23
Wynajem samochodu i przepisy drogowe	24
Motocykle	26
Noclegi	27
Wyżywienie	27
Pamiątki i zakupy	29
Aktywny wypoczynek	31
Pływanie	31
Obserwowanie ptaków	31
Rowery	31
Wycieczki zorganizowane na Cyprze	32
Rejsy z Cypru	32
INFORMATOR A-Z	33
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE	37
KRAJOZNAWCZE ABC	39
Ukształtowanie powierzchni	39

Klimat	40
Flora	41
Fauna	42
POLITYKA I GOSPODARKA	45
Polityka	45
Gospodarka	46
SPOŁECZEŃSTWO	47
Religia	48
Język	49
KULTURA I SZTUKA	50
ŚWIĘTA I FESTIWALE	51
KUCHNIA	53
REPUBLIKA CYPRYJSKA	55
NIKOZJA	57
Historia	58
Warto zobaczyć	61
Południowa Nikozja	61
Północna Nikozja	70
▶ Cypryjskie alkohole	78
LARNAKA	80
Historia	80
Warto zobaczyć	81
Okolice	89
LIMASSOL	95
Historia	95
Warto zobaczyć	97
Okolice	102

PAFOS	109
Historia	109
Warto zobaczyć	111
Kato Pafos	111
Ktima	116
Okolice	118
▶ Ryszard Lwie Serce	124
REJON TROODOS	126
Warto zobaczyć	126
▶ Kościoły z malowidłami	134

TURECKA REPUBLIKA CYPRU PÓŁNOCNEGO

KIRENIA	143
Historia	143
Warto zobaczyć	145
Okolice	150
FAMAGUSTA	158
Historia	158
Warto zobaczyć	160
Okolice	165
MINIROZMÓWKI POLSKO-GRECKIE	175
MINIROZMÓWKI POLSKO-TURECKIE	179
INDEKS	185
BIBLIOGRAFIA	191

Spis planów i map

Nikozja _____	wewnętrzna strona przedniej okładki
Larnaka _____	81
Limassol _____	96
Pafos _____	110
Kirenia _____	144
Famagusta _____	159
Salamis _____	170
Cypr _____	wewnętrzna strona tylnej okładki

Spis ramek

Narty i inne sporty zimowe _____	15
Cypr Południowy – dane encyklopedyczne _____	39
Cypr Północny – dane encyklopedyczne _____	39
Temperatury na Cyprze _____	40
Cypr i miedź _____	41
Kalendarium historyczne _____	43
Zielona Linia _____	57
Król Cypru w krakowskim Wierzyńku _____	59
Arcybiskup Makarios _____	66
Mevlana i derwisze _____	76
Zenon z Kition _____	84
Św. Onufry _____	86
Brytyjskie bazy wojskowe na Cyprze _____	98
Bes _____	101

Szarańczyn strąkowy	116
Afrodyta	119
Rachatlukum, czyli ukojenie gardła	121
Św. św. Kosma i Damian	129
Muflony cypryjskie	130
Lawrence Durrell a Cypr	152
Warosia	161
Szpitalnicy i templariusze	163
Św. Barnaba	167
Katarzyna Aleksandryjska z Cypru	168
Żółwie	172

Legenda

Świątynia chrześcijańska (kościół, cerkiew, zbór)	Lotnisko
Synagoga, inny obiekt związany z kulturą żydowską	Obiekt noclegowy dowolnego typu
Meczet, inny obiekt związany z kulturą muzułmańską	Kemping
Świecki obiekt zabytkowy	Obiekt gastronomiczny (dowolnego typu)
Ruina trwała, obiekt archeologiczny	Supermarket, sklep, targ, bazar
Muzeum, galeria	Kawiarnia internetowa, strefa wi-fi
Inna atrakcja	Poczta
Atrakcja przyrodnicza	Ośrodek zdrowia, szpital
Atrakcyjny obiekt przyrody nieożywionej	Apteka
Punkt informacji turystycznej	Policja
Dworzec kolejowy	Inny obiekt (sklep, biuro, kasa itp.)
Dworzec autobusowy	Plaża
Stacja metra	Kąpielisko, basen
	Przystań promowa, port

MIEJSCA, KTÓRYCH NIE SPOSÓB PRZEGAPIĆ NA POŁUDNIOWYM CYPRZE

Atrakcje Cypru

Skarby przeszłości

w Muzeum Cypru w Nikozji

Niewiele jest kolekcji jednocześnie tak małych i tak fascynujących jak ta w Nikozji. W ciągu godziny możemy prześledzić dużą część historii materialnej dokumentującej działalność człowieka, od pierwszych koślawych naczyń z gliny po powabne linie marmurów godnych Pigmaliona. Sensacją na skalę światową jest zbiór figurek wotywnych sprzed 2500 lat z sanktuarium w Agia Irini (Akdeniz).

Kościółki z freskami w masywie Troodos wpisane na listę UNESCO

Już samo odszukanie kościółków może okazać się wydarzeniem na miarę wielkich odkryć. Czasami, by dostać klucz do wrót, trzeba odnaleźć drzemiącego w chruśniaku popa. Wewnątrz zabytków na turystów czekają freski, tworzące swego rodzaju „komiksy”, które – opisując wydarzenia testamentowe – uczyły i pouczały niepiśmiennych wieśniaków. Zaznajomieni ze współczesną kulturą obrazkową, możemy poczuć, jak historia zatacza krąg.

Mozaiki w Pafos

Niesamowite mozaiki, zestawione z milionów małych kamiennych kostek, zabierają widzów na wyprawę w świat przodków – ich wyobrażeń, mitów i baśni. Prawdziwa uczta dla wrażliwego turysty. Część eksponatów została odkryta przez polskich archeologów.

Kup książkę

Poleć książkę

MIEJSCA, KTÓRYCH NIE SPOSÓB PRZEGAPIĆ NA PÓŁNOCNYM CYPRZE

St. Hilarion

Ruiny średniowiecznego zamku, o którym marzyło się w dzieciństwie. Nie tylko dla byłych księżniczek i rycerzy. Odwiedziny w pnących się ku niebu zabudowaniach twierdzy zastąpią całe biblioteki historycznych książek.

Intrygująca twierdza w Kireнії

W jej grubych murach obejrzymy m.in. biżuterię i kościane narzędzia sprzed tysięcy lat, najstarszą zachowaną na świecie łódź, broń i groteskowe manekiny na wystawie przeznaczonej tylko dla dorosłych. Fascynująca podróż w czasie.

Ruiny starogreckiego Salamis

Turysta dowie się tu, jak wyglądało życie w dawnych czasach. Prawdziwa gratka nie tylko dla miłośników starożytności, ale i dla wszelkich dusz nieobojętnych na piękno (pozostałości miasta przysypał piasek wydm). Wizytę warto zakończyć kąpielą na plaży przy wykopaliskach.

Kup książkę

Poleć książkę

PRZEŻYCIE, KTÓRE MUSI SIĘ STAĆ UDZIAŁEM KAŻDEGO TURYSTY NA CYPRZE

Degustacja sera halloumi (tur. *hellim*)

Najsłynniejszy wyspiarski przysmak produkowany na Cyprze przynajmniej od średniowiecza. Ser ten, wytwarzany z mleka koziego i owczego (dziś może być też z domieszką mleka krowiego), smakuje wyjątkowo wyborne grilowany i z patelni.

Obserwowanie ptaków

Cypr jest bardzo ważnym punktem na trasach lotów ptactwa migracyjnego. W czasie przelotów odwiedzają go setki gatunków tych skrzydlatych stworzeń. Najlepszymi rejonami do prowadzenia obserwacji są półwysep Akamas w greckiej części Cypru i półwysep Karpas w części tureckiej.

Kup książkę

Poleć książkę

PRZEŻYCIE, KTÓRE MUSI SIĘ STAĆ UDZIAŁEM KAŻDEGO TURYSTY NA POŁUDNIOWYM CYPRZE

Nurkowanie do wraku drobnicowca „Zenobia”

Nurkowanie do tego wraku uważane jest zarówno przez amatorów, jak i specjalistów za podwodną przygodę z absolutnie najwyższej półki. Smaczkowi dodaje tajemnicza awaria i zatonięcie w trakcie dziewiczego rejsu statku zwodowanego w jednej z najlepszych stoczní na świecie. Na odkrycie czeka również bajeczny podmorski świat Cypru.

Festiwal wina w Limassol

„Nie ma miłości bez wina” – pisał Eurypides. Jeśli chcemy zakochać się w Cyprze, musimy poczuć jego smak. Oprócz wina na festynie skosztujemy również przysmaków miejscowej kuchni.

Wizyta w malowniczych wioskach rejonu Troodos

Odwiedziny przynajmniej jednej z wiosek w okolicach Troodos są szczególnie polecane marzycielom, wizyta może być też odskocznią od szybkiego tempa współczesnej cywilizacji. Fizyka i astronomia znają już miejsca, gdzie czas biegnie inaczej niż na Ziemi – zanim ruszymy między gwiazdy, warto w ramach treningu wybrać się samochodem w pasmo cypryjskich gór Troodos. Tu wydaje się, że czas zupełnie się zatrzymał...

Kup książkę

Poleć książkę

PRZEŻYCIE, KTÓRE MUSI SIĘ STAĆ UDZIAŁEM KAŻDEGO TURYSTY NA PÓŁNOCNYM CYPRZE

Opalanie się na plażach przylądka Karpas

Piękne, prawie bezлюдne plaże tego przylądka zwanego „uchwytem patelni” już po kilkudniowym pobycie gwarantują opaleniznę, która może wprawić w zdumienie urzędników granicznych przy kontroli dokumentów, a na pewno wywoła zazdrość w kraju. To również jeden z ostatnich zakątków Europy, w którym podróżny może poczuć się odkrywcą.

Skosztowanie cypryjskich słodkości w Famaguście

Wyjątkowe wyroby cukiernicze serwowane z miejscową kawą bądź herbatą w niezwykłych tulipanowych szklaneczkach przeniosą nas niechybnie w błogostan nieosiągalny dla większości mistycznych szkół i nauk.

Spacer wśród ruin świątyni chrześcijańskich w Famaguście

Spacer po mieście zamkniętym murami sprzed 500 lat, wśród pozostałości dawnych kultur, może wprowadzić nas w nostalgiczną zadumę nad przemijaniem, ale i dać lekcję na przyszłość. To jedno z niewielu miejsc, gdzie reklama turystyczna odpowiada stanowi faktycznemu – stara Famagusta jest prawdziwym muzeum pod gołym niebem.

Nikozja

Nikozja (*Nicosia, Lefkosia, Lefkoşa*) to największe i najliczniejsze miasto wyspy. Ma ponad ćwierć miliona mieszkańców, jednocześnie jako jedyne spośród dużych ośrodków miejskich nie leży na wybrzeżu. Jest też jedyną stolicą państwa na świecie przedzieloną granicą, a znajduje się pośrodku równiny Massaria, latem rozgrzanej jak patelnia – w 1956 r. termometry w Nikozji wskazały 44,4°C. Według pisarza Lawrence'a Durrella (zob. *Lawrence Durrell a Cypr*, s. 152) równina ta łączy w sobie „oślniewające piękno i najgorszą brzydotę” (L. Durrell, *Goźdkie cytryny Cypru*).

Nikozja nie jest malowniczym skansenem skrytym za średniowiecznymi murami. To miasto, które żyje, i co za tym idzie – oprócz zabytków, uratowanych i odnowionych kamiennych posesji sprzed kilkuset lat, ocienionych placów oraz kawiarni – turysta zobaczy tutaj także brud, rozkopy, domy z cementu i stali oraz różnej maści warsztaty. Taka mieszanka historii i nowoczesności oraz obecne tu wpływy różnych kultur sprawiają, że Nikozja jest miastem fascynującym.

Klimat minionych stuleci można odnaleźć w obu częściach miasta. W sektorze greckim (południowym) znajdziemy go w części zwanej Laiki Yitonia, która przywołuje obraz Nikozji z początku ubiegłego wieku. Po północnej – tureckiej – stronie starych domów jest więcej, ale wiele z nich znajduje się w opłakanym stanie i wydaje się, że wkrótce ulegną naporowi czasu. W obu częściach stolicy Cypru jest sporo przestrzeni niezabudowanej albo niewykorzystanej, a wzdłuż tzw. Zielonej Linii wyburzono całe kwatery.

Zielona Linia

Flamastra w zielonym kolorze miał użyć brytyjski oficer, gdy wyznaczał w 1964 r. na planie Nikozji linię demarkacyjną między terenami zamieszkanymi przez ludność turecką i grecką. Obie wspólnoty nie potrafiły już razem żyć. Strefa zdemilitaryzowana tworząca Zieloną Linie mierzy dzisiaj od kilku do kilkuset metrów szerokości. Nazwa „Zielona Linia” weszła w użycie w 1964 r. Obecnie oznacza całą granicę dzielącą wyspę. Co ciekawe, jak twierdzą geolodzy, na ziemię tworzącą dziś Cypr składały się kiedyś dwie oddzielne wyspy – być może ten dawny podział utrzymuje się też w ludziach?

Przez wiele lat na północną stronę Cypru dawało się przejść jedynie przez posterunek przy hotelu **Ledra Palace** w zachodniej części Nikozji przy Leoforos Markou Drakou. To piękny budynek, poza murami, naprzeciwko bastionu Mula, kiedyś najlepszy hotel w niepodzielonym mieście. Dziś na balkonach suszy się bielizna, a wokół budynku straszy zarośnięty ogród. Pokoje zajmują żołnierze (właściwie administracja i oficerowie) ONZ, kontrolujący Zieloną Linie. Można ich spotkać po obu jej stronach.

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Jeden z licznych w Nikozji sklepików z antykami

Przesiadują w kawiarniach albo sterczą na warcie – przeważnie znudzeni – w zaimprowizowanych stanowiskach pośród worków z piaskiem. Czasami wygląda to bardzo romantycznie (jak sceneria z jakiegoś filmu), nierzadko jednak groteskowo. Ostatnimi czasy rygory dotyczące przejścia przez granicę zelżały. Przed planowaniem wycieczki na którąś ze stron należy się jednak upewnić, jak wygląda aktualna sytuacja (np. dzwoniąc do przedstawicielstwa Republiki Cypryjskiej, polskiego MSZ lub sprawdzając informacje na stronach internetowych). W chwili aktualizacji tego przewodnika poza punktem granicznym przy Ledra Palace czynne było też przejście pośrodku Nikozji na ulicy Ledra oraz przejście samochodowe Metehan. Zieloną Liniją przekracza w związku z pracą

ok. 10 tys. osób dziennie. Gdy nie ma kolejki, formalności na przejściu granicznym zajmują ok. minuty. Przejścia graniczne są czynne całą dobę i można je przekraczać dowolną liczbę razy.

HISTORIA

Po grecku miasto znane jest jako *Lefkosia* (Turcy mówią i piszą *Lefkoşa*) – ta nazwa, do której powrócono oficjalnie w 1995 r. (zastąpiła wcześniej obowiązującą *Nicosię*), pochodzi zapewne od jej założyciela Lefkona, syna Ptolemeusza I Sotera (przełom IV i III w. p.n.e.). Przypuszcza się, że pozostałości pierwszej osady – o nazwie Ledra – znajdują się pod domami południowych dzielnic dzisiejszego miasta. Antyczna Ledra wspomniana jest już w źródłach asyryjskich z VII w. p.n.e. Część

Król Cypru w krakowskim Wierzyńku

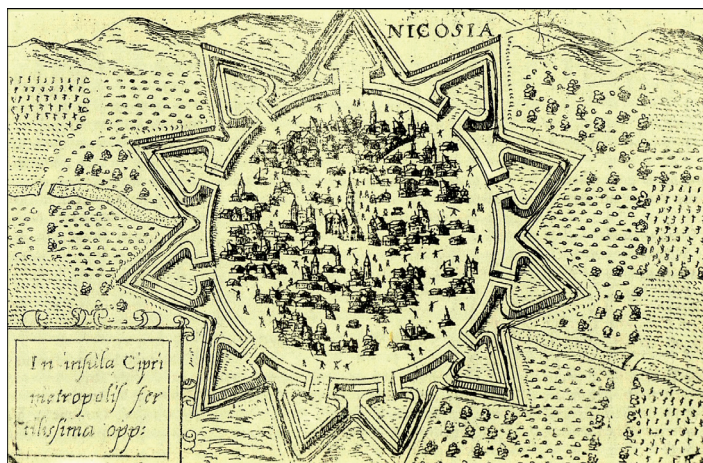
We wrześniu 1364 r. w którymś z krakowskich domów Mikołaj Wierzynek (właściwie Nikolai Wirsing), rajca miejski i kupiec, na życzenie polskiego króla ugościł europejskich władców. Uczta trwała wiele dni i być może miała miejsce w kamienicy Morsztynowskiej przy Rynku Głównym pod nr. 16, gdzie dziś znajduje się restauracja Wierzynek. Spokali się wtedy: król Polski Kazimierz III Wielki, cesarz rzymski i król Czech Karol IV, król Węgier Ludwik Andegaweński i król Cypru Piotr de Lusignan oraz kilku książąt. W czasie biesiady rozważano m.in. organizację kolejnej wyprawy do Ziemi Świętej, której udałoby się odbić utracony w roku 1187 Grób Pański w Jerozolimie. Do krucjaty namawiał szczególnie władca Cypru, Piotr I, który

notabene sam się w roku 1359 na króla Jerozolimy koronował. Trzeciego dnia obrad zorganizowano, być może na dziedzińcu Wawelu, turniej rycerski. W konnej walce na kopie wygrał król Cypru. Podobne spotkanie (z udziałem pięciu królów, m.in. władców Anglii i Francji) miało miejsce w Londynie, ale ostatecznie Cypryzyk udał się do egipskiej Aleksandrii sam (na czele własnych 70 okrętów). Papież kazał mu zresztą wkrótce zawrzeć pokój z sultanem, obawiając się zwiększenia prześladowań chrześcijan na Wschodzie. Kronikarze nie odnotowali żadnych znaczących decyzji podjętych przy stole krakowskiej oberży, ale zauważyli, że nie tylko ludzie dobrze tu zjedli. Koniom miano podawać np. owies z piwem.

historyków utrzymuje jednak, że mogła ona leżeć gdzie indziej. Niewielkie wykopaliska w Nikozji potwierdziły istnienie skupiska budynków z czasów rzymskich,

trudno jednak określić, czy mają one coś wspólnego z Ledrą.

Nikozją nazwali miasto przedstawiciele rodu Lusignan, którzy zajęli wyspę

podczas III krucjaty (1190–92) pod wodzą angielskiego króla Ryszarda Lwie Serce. Strategiczne położenie w interiorze wyspy zaowocowało wyborem tego miasta na główny ośrodek władzy Lusignanów. Wilbrand, hrabia Oldenburg, donosił w 1211 r., że nikozyjczycy posiadają własnego arcybiskupa oraz że „wszyscy mieszkańcy są bardzo bogaci”. Na zamku należącym do władców Lusignan przysłemu biskupowi Utrechtu udało się dostrzec nawet strusia.

Po upadku chrześcijańskiej Akry w 1291 r. liczba mieszkańców Nikozji znacznie wzrosła. Miasto nie uchroniło się jednak przed niszczycielskim działaniem przyrody. Zalane powodzią w 1330 r., straciło 3 tys. obywateli. Około 1372 r. król Cypru Piotr II rozpoczął otaczanie stolicy wałami obronnymi. W latach 1491 i 1547 część zabudowy Nikozji runęła na skutek trzęsień ziemi. Z kolei w 1426 r. egipscy mamelucy spalili zamek i uprowadzili z miasta tysiące

Cypryjczyków, sprzedając ich następnie jako niewolników w północnej Afryce.

Podczas ataku tureckich wojsk na Cypr w 1571 r. miasto mężnie stawiało opór najeźdźcom przez trzy długie tygodnie (niektóre źródła podają, że było to sześć tygodni). Mury, które dzisiaj otaczają zabytkową zabudowę, wzniesiono bezpośrednio przed tureckim atakiem. Osmanowie rządili miastem i wyspą do pojawienia się tu Brytyjczyków w 1878 r. na mocy konwencji cypryjskiej, zawartej po przegranej przez Stambuł wojnie rosyjsko-tureckiej (1877–78). Tak jak stara Nikozja (za murami) swój kształt zawdzięcza głównie rządowi dynastii założonej w roku 1192 przez Gwidona de Lusignan, tak za rozwój nowego miasta w sposób szczególny odpowiedzialni byli najczęściej przybysze z Wysp Brytyjskich, dzierżący w swych rękach władzę nad wyspą do lat 60. XX w.

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Brama Famagustyjska

WARTO ZOBACZYĆ

Południowa Nikozja

★ **Mury miasta**, wzniesione przez Wenecjan w latach 1567–70, oplatają miasto pierścieniem długości 4 km. Wzmocniono je 11 bastionami artyleryjskimi o nazwach, które honorują znane rodziny szlacheckie (np. Caraffa, Loredano, Quirini). Za najciekawszą architektonicznie uchodzi wzniesiona w 1567 r. ★ **Brama Famagustyjska** 📍 **Famagusta Gate**, galeria czynna: pn.–pt. 10.00–13.00, 16.00–20.00; wstęp bezpłatny, kiedyś jedno z trzech wejść do miasta za murami (dwie pozostałe bramy to **Kyreńska** i **Pafijska**). Wzniesiono ją według projektu Giulia Savornana – architekta wojskowego z Wenecji (po prawdzie skopiował on zbudowaną

dwa lata wcześniej Porta del Lazzaretto M. Sanmicheliego z weneckiej Kandii na Krecie, dzisiejszego Iraklionu). Obecnie w środku urządzono centrum kultury z salą wystawową.

Jednak na niewiele zdały się miejskie fortyfikacje. Turcy zdobyli Nikozję w ciągu trzech tygodni (choć niektóre źródła podają, że trwało to półtora miesiąca). 20 tys. mieszkańców straciło życie. Cypr nie uzyskał pomocy z zewnątrz, o którą zabiegał. Papież co prawda przekonał króla hiszpańskiego Filipa II do wysłania floty, ale okręty przybyły za późno (na pokładzie jednego z nich przebywał wówczas niejaki Miguel de Cervantes, późniejszy autor *Don Kichota*).

Laiki Yitonia (pisane alfabetem łacińskim także jako Laiki Geitonia) to część starego miasta (za murami), gdzie

Kup książkę

Poleć książkę

Famagusta

Grecka nazwa tego miasta – Ammochistos – oznacza tyle co „ukryta w piasku”, miano Famagusta (Ammochostos, Gazimağusa) może zaś być jej przekształceniem lub odwołaniem do kolonii żołnierzy rzymskich (Fami Augusti) z czasów pierwszego Cezara. Turecka nazwa Gazimağusa często bywa skracana na Mağusa lub Mağosa. To miasto położone na wschodzie wyspy składa się z dwóch wyraźnie kontrastujących części: starej, będącej świadkiem minionych wieków, i nowej o wyraźnie nowoczesnej zabudowie.

HISTORIA

Famagusta stała się miastem, gdy w VII w. ze zniszczonego Salamis przybyli tu ludzie ocaleli po trzęsieniu ziemi i arabskich atakach. Wzmocniło się liczebnie po dekrete Hugona XIII gwarantującym azyl wszystkim chrześcijanom emigrującym z Ziemi

Świętej po upadku Akry w roku 1291. Z czasem Famagusta zaczęła opływać w zbytki. Ksiądz Ludolf z Westfalii pisał w roku 1341, że to miejsce jest synonimem życia luksusowego i rozpustnego. Udająca się do Palestyny mniszka Brygida (do dziś jedyna święta Kościoła szwedzkiego) porównała Famagustę z Gomorą.

Miasto – przed przybyciem Turków – uchodziło za najlepiej ufortyfikowane w całej wschodniej części basenu Morza Śródziemnego. Grubość murów sięga 8 m (wynudzeni angielscy oficerowie Jej Królewskiej Mości urządzili w XIX w. na ich szczycie 9-dolkowe pole golfowe). Za Wenecjan podwyższono je jeszcze i dobudowano 5 bastionów. Materiał brano m.in. z antycznego Salamis. Nic dziwnego, że tureckie oblężenie trwało 10 miesięcy (Nikozja poddała się po 3 tygodniach). Osmanowie mieli zasypać chrześcijan gradem 100 tys. kul (głównie kamiennych, żelazne

Kup książkę

Poleć książkę

były tak drogie, że pod osłoną nocy Turcy już wystrzelone zabierali z powrotem spod murów). Obrońcy poddali się 1 sierpnia 1571 r., głównie z powodu głodu (po zjedzeniu wszystkich kotów zaczęto polować na szczury). Chrześcijanie uzyskali gwarancję, że po poddaniu miasta będą mogli opuścić wyspę. Turcy jednak nie dotrzymali słowa. Dowódcy Wenecjan, odważnemu Marcantoniovi Bragadinowi, obcięli nos i uszy i tak okaleczonego wciągnęli na maszt galery w porcie. Z jeszcze żywego zdarto skórę i wypchano ją słomą (skóra komendanta ostatecznie przez Konstantynopol dotarła do rodzinnej Wenecji, gdzie

złożono ją w kościele Santi Giovanni e Paolo obok doczesnych szczątków 25 dożów). Mustafa Pasza kazał też zamordować wszystkich chrześcijan, którzy opuścili mury Famagusty. Ogółem w jej obronie (i zdobyciu) zginęło 50 tys. Turków i 6 tys. chrześcijan. Innym ważnym wydarzeniem w dziejach miasta była... budowa Kanału Sueskiego. To wtedy wysyłano z tureckiego Cypru do Egiptu statki pełne ociosanych bloków, pozyskanych z rozbieranych kościołów i nieużywanych twierdz (część materiału trafiła też do Aleksandrii). Dziś 17 ocalałych (aczkolwiek w ruinie) starych świątyń chrześcijańskich (niektóre

Kup książkę

Poleć książkę

zamienione w meczety) stanowi główny magnes dla turysty w mieście. Nowe miasto, leżące na północ od starej Famagusty, to typowa dla wschodnich rejonów basenu Morza Śródziemnego tania zabudowa z betonu i szkła, przetykana sporadycznie drzewami bądź wertepami z podnoszonym przez wiatr kurzem. Wielu przechodniów jest studentami miejscowego **Eastern Mediterranean University**, czołowej wyższej uczelni północnego Cypru, której głównym językiem wykładowym jest angielski.

WARTO ZOBACZYĆ

Większość starych miast była w przeszłości otoczona murami. Większość z nich także już od dawna tych fortyfikacji nie ma. Do wyjątków należy Famagusta. Jej **★ mury** należą nie tylko do imponujących konstrukcji obronnych, ale przez ich zaniedbanie i brak współczesnej architektury w pobliżu przenoszą podróżnego setki lat w przeszłość. Zbudowali je Wenejczanie na fortyfikacjach pozostawionych przez Franków. Mury o wysokości 12–15 m tworzą pasmo 3-kilometrowej długości.

Zostały wzmocnione w regularnych odstępach **15 bastionami**. Do miasta prowadziły dwie **bramy wjazdowe, Lądowa i Morska**; z czasem przebito jeszcze 3 dalsze. Najłatwiej na mury wejść przy **bastionie Rivettina** (Ravelin) od południa. Tutaj trwały najbardziej zaciekle walki w latach 1570–71. Idąc na zachód (w lewo) koroną przejdziemy bez kłopotów ok. 500 m do **bastionu Pulaczazara**, mijając po drodze **bastiony Diocare i Moratto**. Pokonując tę samą odległość na wschód (na prawo) od bastionu Rivettina, osiągniemy **bastion Canbulat** z widokiem na port (przechodząc po drodze przez kolejne bastiony). Wejście do miasta za murami znajduje się przy rondzie (Yirmisekiz Ocaq Meydani) z wielkim monumentem ku czci Atatürka. Tędy wejdziemy XIX-wiecznym mostem przez Bramę Lądową. Turysta zainteresowany architekturą wojskową powinien koniecznie zobaczyć leżący w północno-zachodnim rogu fortyfikacji **bastion Martinengo** (nazwa od Hieronima Martinenga, który miał dowodzić obroną Cypru, ale zmarł w drodze na wyspę). Wzniesiono go według planów słynnego Giovanniego Girolama

▲ Bastion Rivettina

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Cypr

często kojarzony jako miejsce narodzin bogini miłości Wenus, to prawdziwy kulturowy tygiel. Podbity przez Ryszarda Lwie Serce, przeszedł w ręce templariuszy. Ślady swojej obecności pozostawili tu Grecy, Persowie, Żydzi, Wenecjanie, Turcy, a nawet Anglicy. Niezwykłe stanowiska archeologiczne, pałace, świątynie i twierdze to tylko część zabytków, jakie czekają na spragnionych wrażeń turystów. Cypr to również słońce, plaże i sporty wodne. Warto się przekonać, że wakacje spędzone na wyspie zawsze będą zbyt krótkie.

Kolorowe **mozaiki**

Meczety i greckie **kościółki**

Piaszczyste **plaże**

Smakowity **halloumi**

Gościnni **mieszkańcy**

 Bezdroża

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

Sprawdź najnowsze promocje:
● <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
● <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
● <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:

ebookpoint^{PL}

ISBN 978-83-283-6284-0

Cena 26,90 zł